

Büyük Tarihçi Halil İncalcık'ı Kaybettik

İlay Çelik Sezer

Ülkemizin yetiştirdiği en büyük tarihçilerden biri ve alanında dünya çapında bir otorite olan Prof. Dr. Halil İncalcık'ı 25 Temmuz tarihinde kaybettik. İncalcık için Ankara ve Bilkent üniversitelerinde anma törenleri düzenlendi. İncalcık'ın naaşı 28 Temmuz'da İstanbul Fatih Camisi haziresine defnedildi.

Halil İncalcık 1916'da Kırım göçmeni bir ailenin çocuğu olarak İstanbul'da dünyaya geldi. İlköğrenimini Sivas'ta okuduğu bir yıl dışında Ankara'da, ortaöğrenimini ise Balıkesir Necati Bey Muallim Mektebi'nde tamamladı. 1936 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi (AÜDTCF) Yeni Çağ Tarihi bölümünde yüksek öğrenimine başladı. 1940 yılında mezun olduktan sonra fakültede araştırma görevlisi oldu. 1942 yılında *Tanzimat ve Bulgar Meselesi* adlı doktora tezini verdi. 1943'te *Viyana'dan Büyük Ricat'e Osmanlı İmparatorluğu ve Kırım Hanlığı* başlıklı teziyle doçentliğe atandı. 1945'te AÜDTCF Arap Dili ve Edebiyatı Bölümü'nden Şevkiye Işıl hanımla evlendi. Bu evlilikten kızı Günhan dünyaya geldi.

Uzun yıllar aynı fakültede Osmanlı ve Avrupa tarihi üzerine dersler veren İncalcık, 1947'de Türk Tarih Kurumu (TTK) üyeliğine seçildi. 1949'da İngiltere'ye giderek British Museum'da Türkçe yazmalar üzerinde çalıştı ve *Calendar of State Papers* serisinde Osmanlı tarihine ait kayıtları topladı. Public Record Office'te Osmanlı

İmparatorluğu ile ilgili kaynak taraması yaptı. 1951 yılında Türkiye'ye döndü. 1951'in yazında Bursa Şer'iyye Sicilleri üzerine çalışmaya başladı. Girişimleri sonucu siciller, Topkapı Sarayı'ndaki atölyede ciltlenip temizlenerek tekrar Bursa'ya gönderildi. İncalcık, Haziran 1952'de *Viyana Bozgun Yıllarında Osmanlı-Kırım Hanlığı İşbirliği* teziyle profesörlük unvanı aldı.

Columbia, Princeton, Pennsylvania, Harvard üniversitelerinde ziyaretçi profesör olarak dersler veren İncalcık 1972'de Ankara Üniversitesi'nden emekli olarak Chicago Üniversitesi'nde Osmanlı Tarihi Kürsüsünü kurdu. 1973 yılında *The Ottoman Empire: The Classical Age 1300-1600* adlı kitabı yayımlandı.

İncalcık, Osmanlı Türk tarihi araştırmalarının ortaya koyduğu yeni bilgi ve bulguların en üst düzeyde paylaşılıp tartışılması için International Association for Social and Economic History of Turkey adlı uluslararası bir birlik kurdu, ilki 1977'de Hacettepe Üniversitesi'nde olmak üzere 11 uluslararası kongrenin toplanmasına öncülük etti.

1986 yılında Chicago Üniversitesi'nden de emekliye ayrıldı ve 1993 yılında Bilkent Üniversitesi'nde Tarih Bölümünü kurdu. 23 yıl boyunca Bilkent Üniversitesi Osmanlı Tarihi Bölümü'nde yüksek lisans ve doktora öğrencilerine seminer dersleri verdi.

2003 yılında Bilkent Üniversitesi'nde Halil İncalcık Center for Ottoman Studies adlı bir merkez kurdu. Halil İncalcık, yıllardan beri çeşitli arşivlerden topladığı belge ve defterlerin kopyalarını, yarım kalmış araştırma metinlerini, 1000'den fazla ayırbasını ve diğer materyalleri bu merkeze bağışladı.

İncalcık, çok iyi düzeyde Osmanlı Türkçesi, iyi düzeyde İngilizce, Fransızca ve Almanca, orta düzeyde Arapça, Farsça ve İtalyanca biliyordu. Dünyanın çeşitli üniversitelerinden çok sayıda fahri doktora unvanı alan İncalcık, 20. yüzyıl sona ererken Cambridge Uluslararası Biyografi Merkezi tarafından dünyada sosyal bilimlerde sayılı 2000 bilim insanı arasında gösterildi. Hayatı ve tarihçiliğini anlattığı *Tarihçilerin Kutbu Halil İncalcık Kitabı* adlı söyleşi kitabı Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları'ndan 2005 yılında yayımlandı.

İncalcık, 7 Eylül 2015 tarihindeki 100. yaş günü kutlamalarında 100 yaşına, kendisine bir hedef belirlemesi, sağlıklı bir yaşam tarzına sahip olması ve klasik müzik dinlemesi sayesinde geldiğini ifade etmişti. Hayatında belirlediği en önemli hedefi gerçekleştirdiğini aktaran İncalcık "Hedefim, Türklerin tarihini bir yabancı değil bir Türk gözüyle yazmak, ömrümü bu amaca hasrettim. Ana kaynağım arşiv belgeleri oldu. Bu sayede objektif bir tarih yazdığımı inanıyorum." demişti.